

Anna Kajander

Kansatieteilijä dokumenttiprojektissa – Työharjoittelu 2012

Kansatieteen maisteriopintoihin kuuluva työharjoittelu suoritetaan usein esimerkiksi museossa tai arkistossa. Vaihtoehtojakin opiskelijalla on, kunhan työ liittyy kansatieteeseen. Itse suoritin harjoittelun kesällä 2012, kun pääsin mukaan kanadalaiseen dokumenttiprojektiin. Työni alkoi kesäkuussa, ja päättyi elokuun loppuun. Tähän ajanjaksoon liittyi erilaisia vaiheita aina auton vuokrausjärjestelyistä elokuvateatteri Orionissa pidettyyn dokumenttinäytökseen. Projekti teetti paljon työtä, mutta oli erittäin palkitseva. Lähtisin vastaavaan mukaan milloin vain. Jäin kuitenkin pohtimaan sitä, kuinka tämä oli kansatiedettä. Miten opintoni liittyivät liittyvät dokumentin tekemiseen? Mitä yliopistossa opittuja taitoja käytin tähän työhön?

Työn taustaa

Työnantajani oli professori Ron Harpelle, joka on vaimonsa Kelly Saxbergin kanssa pitkän linjan dokumentaristi. Saxberg ohjasi esimerkiksi palkitun, Suomessakin YLEllä esitetyn dokumentin "Letters from Karelia". Heidän tuotantoyhtiönsä kotisivuihin voit tutustua täältä: <http://shebafilms2.wordpress.com/>

Pariskunnan uusin tekeillä oleva dokumentti käsittelee metsäyhtiöiden globalisaatiota, ja sitä, mitä se tarkoittaa tavallisen ihmisen ja hänen yhteisönsä näkökulmasta. Eli mitä tapahtuu, kun metsäalan suuryritys lähtee paikkakunnalta, tai saapuu uudelle. Dokumentti liittyy tieteen tekemiseen Harpellen vetämän "Northern Communities in a Changing World"-projektin kautta, jossa metsäalan muutoksia käsittelevää tutkimusta tuodaan esiin myös popularisoidussa muodossa. Kansatieteen professori Hanna Snellman on mukana projektissa, ja hänen tutkimuksensa "The Green Belt Undone"- myötä se suuntautui myös Kemijärvelle.

Tämän vuoksi Harpelle etsi assistenttia projektinsa Suomen osuuteen Helsingin yliopiston Kansatieteen oppiaineen kautta, ja näin pääsin mukaan. Tekeillä ollut (ja tätä kirjoittaessa edelleen oleva) dokumentti sijoittuu kolmeen maahan, Kanadaan, Uruguayhin ja Suomeen,

jonka materiaali kuvattiin kesällä 2012 Kemijärvellä. Tarkoitus oli, että lähtisin kuvausmatkalle assistentiksi, ja valmistelin aikataulut ja käytännön asiat mahdollisimman valmiiksi etukäteen. Paikan päällä tehtäväni oli myös toimia tarvittaessa tulkkina. Työnkuvani tosin lopulta hieman laajeni, ja sain mm. tehdä osan dokumentin haastatteluista.

Hanna Snellman keskustelee Risto ja Taina Tervaharjun kanssa. Haastattelut tehtiin suomeksi.

Työnkuva

Työni lähti käyntiin sähköposteilla ja Skype-puheluilla. Sovimme Harpellen kanssa Kemijärven kuvausmatkan yksityiskohdista. Tämän jälkeen se oli pitkälle ”puhelinrallia”. Varasin hotellin, järjestin vuokra-auton, ja ostin junaliput. Harpellella oli myös jo valmiiksi mietittynä muutama henkilö, joita halusi dokumentissaan haastatella. Aloin siis etsiä yhteystietoja, ja soittaa heille sopiakseni haastatteluista ja niiden aikatauluista.

Matkan lisäksi työhöni liittyi myös toinen kokonaisuus, dokumenttinäytösten järjestäminen ja niistä tiedottaminen. Harpellen ja Saxbergin uusin valmis draamadokumentti, kanadansuomalaisten siirtolaisten vaiheista kertova *Under the Red Star*, sai Suomen ensiesityksensä Kemijärvellä. Lisäksi näytökset järjestettiin Tampereelle, Turkuun ja Helsinkiin. Esitykset piti aikatauluttaa, ja esityspaikat sopia. Kun kaikki oli valmista, oli vuorossa tiedotteiden kirjoittaminen ja lähettäminen sekä paikallisiin, että valtakunnallisiin viestimiin. Avasin myös Facebook-sivun, jonne päivitimme tietoja tulevista näytöksistä: <https://www.facebook.com/UnderTheRedStar>

Kun kuvausryhmä saapui Suomeen elokuun puolivälissä, lähdimme Kemijärvelle. Olimme siellä viikon, jonka aikana teimme haastatteluja ja kiersimme kuvaamassa kaupunkia. Työpäivät olivat pitkiä, mutta erittäin mielenkiintoisia ja hauskoja. Joka päivä tehtiin 1-2 haastattelua, ja loppupäivä kuljettiin ympäri Kemijärveä ja sen lähimaastoa etsimässä kuvauspaikkoja. Silmät oli pidettävä jatkuvasti auki mielenkiintoisten kohteiden löytämiseksi. Kuvaajana toiminut Saxberg tallensi kamerallaan mm. tukkirekkaa säikähtäviä poroja, ihmisiä pelaamassa bingoa, skeittirampille hylättyä pyörätuolia ja autiota tehdasaluetta. Kuvausmateriaalia kerättiin valtavasti koko ajan editointia silmällä pitäen. Maisemia ja tilanteita pyrittiin siis tallentamaan siten, että toimisivat tukien dokumenttia kokonaisuutena, esimerkiksi siirryttäessä kohtauksesta toiseen. Kemijärveä pyrittiin tallentamaan mahdollisimman monipuolisesti.

Tämä herätti kysymyksiä..

Kaikki tapaamamme ihmiset suhtautuivat ryhmäämme hyvin avoimesti ja ystävällisesti. Tapasimme ja haastattelimme entisiä tehdastyöläisiä, paikallisia taiteilijoita ja jopa turisteja. On pakko myöntää, että olin kuvitellut suomalaisten olevan ujoja kameran edessä, mutta työnsä osaavat dokumentaristit osasivat luoda hyvän ja rennon ilmapiirin myös niille haastateltaville, jotka eivät olleet aiemmin esiintyneet kameralle. Opin paljon dokumentin aiheesta, metsäteollisuudesta ja sen globalisaatiosta. Kemijärven tilanne oli tavallaan mediasta tuttu, mutta aukeni aivan toisin, kun keskustelimme aiheesta ihmisten kanssa kasvokkain.

Matkan jälkeen työharjoitteluni oli suoritettu, ainakin melkein. Kävin vielä Tampereella katsomassa Under the Red Star-näytöksen Työväenmuseo Werstaalla, sekä Helsingissä elokuvateatteri Orionissa. Viimeksi mainittu keräsi täyden salin. Siihen oli hyvä päättää tämä ”kesätyö”.

Under The Red Star sai elokuvateatteri Orionin täyteen Helsingissä.

Oliko työharjoittelu kansatiedettä?

Kuten mainittu, jäin pohtimaan osaamistani ja koulutustani tähän työharjoitteluun liittyen. Onko tällaisella työllä mitään tekemistä kansatieteen kanssa? Useat työtehtäväni olivat kuitenkin organisointia, jolla ei ole varsinaisesti tekemistä opintojeni kanssa. Koen kuitenkin, että koulutuksessani olen oppinut taitoja, jotka auttoivat minua työssäni. Esimerkiksi kenttätöyökurseilta saadut haastattelu- ja havainnointitaidot sekä humanistiseen koulutukseen liittyvät kirjoitus- ja tekstinkäsittelytaidot olivat tarpeen. Myös työskentely englanniksi oli vaivatonta. Olen ollut vuosia sitten kesätöissä Englannissa, jonka jälkeen opintojen tenttikirjallisuus on pitänyt hyvää huolta kielitaidon harjaantumisesta.

Kuvattava dokumentti oli otteeltaan etnografinen. Siinä haastateltiin ihmisiä heidän omalla kielellään, heidän omassa ympäristössään. He saivat hyvin vapaasti kertoa kokemuksistaan ilman, että haastattelijalla olisi tiukasti hakenut mitään tiettyä näkökulmaa tai vastausta. Samoin haastateltavien ympäristöön tutustuttiin havainnoiden, silmät oli osattava pitää auki. Myös etiikka huomioitiin pitämällä huoli haastateltavien oikeuksista. Asianmukaiset kuvausluvut hankittiin, ja heille myönnettiin oikeus puuttua myöhemminkin jo kuvattuun materiaaliin,

mikäli tulisivat haastattelustaan toisiin ajatuksiin. Kaikki tämä on tuttua kenttätöitä tekeväälle kansatieteilijälle.

Työharjoitteluni oli siis hyvä esimerkki siitä, kuinka monipuolisesti kansatieteen koulutusta voi hyödyntää. Siinä opittavan etnografisen metodin tarkoitus on oppia ymmärtämään ihmistä ja tämän kulttuuria. Tätä taitoa voi käyttää laajalti, ja lopputulos voi olla vaikkapa tieteellinen tutkimus, lehtiartikkeli tai etnografinen dokumentti.

Ron Harpelle ja Hanna Snellman pohtivat seuraavaa kuvauspaikkaa. Taustalla Adrian Harpelle ja Kelly Saxberg.